

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

Ministerie I&M, Inspectie Leefomgeving en Transport
T.a.v.
Postbus 16191
2500BD Den Haag

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Olonummer
6309879

Onze referentie
1211598

Datum 12 januari 2022
Betreft Wabo advies omgevingsvergunning rijksmonument – Cluster 37
Kazematteneiland dijkvak 14 Waddenzeezijde

Naam Onderdelen van de Stelling van Kornwerderzand
Gemeente/provincie Súdwest-Fryslân; Friesland;
Monumentnummers 516514, 516498

Geachte minister,

Op 28 september 2021 vroeg u mij u te adviseren over de voorgenomen wijziging(en) van bovengenoemd monument op grond van artikel 2.26, derde lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in samenhang met artikel 6.4, eerste lid onder a, van het Besluit omgevingsrecht (Bor). U heeft mij daartoe de aanvraag om een omgevingsvergunning toegezonden.

Advies

Ik adviseer u de gevraagde omgevingsvergunning te verlenen.

Hieronder licht ik toe hoe ik tot dit advies ben gekomen. Bij de beoordeling heb ik de stukken betrokken zoals deze zijn ingediend bij de aanvraag.

Het plan

Voorliggend plan betreft de dijkversterking van de Afsluitdijk, aan de Waddenzeezijde in de dijkvak 14. Dit dijkvak bevindt zich ten westen van de brug in de A7 bij Kornwerderzand en ten oosten van de Lorentzsluizen.

De dijkversterking op de Afsluitdijk bestaat in beginsel uit een verhoging van circa 2 meter en verzwaring van de bekleding. Hierbij wordt de dijk circa 10m uitgelegd in de richting van de Waddenzee. Hierbij wordt het ondertalud met Level-blocks en het boventalud met quattroblocs bekleed.

In dijkvak 14 wordt de dijkversterking als volgt voorgesteld:

- Ondertaluds van betonnen steenzetting (basalton steenzetting met antraciet kleuring);
- Een verhoogd boventalud van betonnen steenzetting (Quattroblocks zonder zogenoemde ribbels);
- Een onder een leeflaag verholten erosiebestendige asfaltberm op het plateau.

Aan de Waddenzeezijde van dijkvak 14 zijn twee rijksmonumenten gelegen: Kazemat II (516498), Duitse kanonkazemat (516514) waar voorliggend plan impact op heeft.

De rijksmonumenten zullen niet worden aangepast. Wel verandert het even zo belangrijke militaire landschap waarin deze werken zich bevinden. Het dijktaalud wordt hoger en breder. Waarmee het reliëf rond Kazemat II deels in het dijkvak verdwijnt. Bovendien wordt het gehele eiland aan de Waddenzeezijde, tot de tankhindernis afgegraven, geasfalteerd en van nieuwe steenzetting voorzien om de beoogde versterking te kunnen realiseren. Waarna een nieuwe leeflaag wordt aangebracht en een reconstructie van het landschap plaatsvindt.

Motivering

Voorliggend plan waarin het kazematteneiland ter hoogte van dijkvak 14 volledig wordt afgegraven en deels een ander profiel en materialisering krijgt, verandert het militairlandschap dat monumentale waarde in zich draagt en waaraan bovengenoemde rijksmonumenten betekenis ontleen.

Indiener heeft de in het militair landschap aanwezige relictten zo veel mogelijk in beeld gebracht, gewaardeerd en in het plan vertaald. Van belang is dat hierbij verder is gekeken dan de afzonderlijke clusters, maar dat vanuit een overkoepelende analyse en visie is geredeneerd. Diverse archeologische onderzoeken hebben reeds plaatsgevonden. Ook de graafwerkzaamheden die nog zullen plaatsvinden, zullen conform het hiertoe opgestelde programma van eisen archeologisch worden begeleid.¹

In de aanloop naar deze vergunningsaanvraag heeft veelvuldig overleg plaatsgevonden tussen (onder meer) ILT, RWS, LEVVEL en de RCE.

De inzet was om zo veel mogelijk grond en basaltbekleding op het onder talud **ongemoeid te laten. Verschillende scenario's (waaronder de damwandoplossing** zoals in dijkvak 5 wordt toegepast) zijn onderzocht, maar een damwandconstructie dicht langs de dijk in plaats van een versterkt ondertalud (zoals in dijkvak 5 en 12), bleek op deze beperkte ruimte waterbouwkundig niet haalbaar. Binnen deze kaders zie ik dan ook geen optie die minder schadelijk zou zijn voor het militair landschap. Ik onderschrijf dan ook de gekozen variant.

De grondlichamen, die worden afgegraven in het kader van de dijkversterking, worden na het uitvoeren van die werkzaamheden gereconstrueerd. Hierbij wordt bij de Stelling van Kornwerderzand niet de oorspronkelijke Nederlandse aanleg als referentiepunt gekozen (zoals dat wel bij de Stelling van Den Oever het geval is) maar wordt de gelaagdheid (inclusief Duitse aanleg en Koude Oorlog) benadrukt. Ik onderschrijf de in het visiedocument verwoorde keuze en argumentatie voor

---

¹ Zie: ASD-RAP-0955 Visiedocument Landschap en Erfgoed Afsluitdijk en ASD-RAP-1340-A_Rapport_Omgang_Erfgoed_Dijkvak_14

deze aanpak, omdat hier inderdaad relatief veel resten uit latere perioden van militair gebruik aanwezig zijn. Met voorliggende plan blijft die gelaagdheid beleefbaar. De aangeleverde profielen hiertoe (gebaseerd op archieftekeningen en fotomateriaal) bieden vertrouwen in een goede verdere uitwerking van dit concept. Dit concept dient op verschillende punten (o.a. begroeiing, recreatieve inrichting) nog verder te worden gepreciseerd. De RCE blijft ook bij deze nadere uitwerking graag nauw betrokken.

Samenvattend doet voorliggende aanvraag naar maar overtuiging – rekening houdend met de eisen die de waterbouwkundige opgave stelt - recht aan de aanwezige monumentale waarde. Ik adviseer de vergunning dan ook te verlenen.

Uitgangspunten

Voor meer informatie over aanpassing, restauratie en verduurzaming van rijksmonumenten kunt u onder andere terecht bij '***Uitgangspunten en overwegingen advisering gebouwde en groene rijksmonumenten***' op www.cultureelerfgoed.nl en op www.stichtingerm.nl

Afschrift en tekeningen

Graag wijs ik u erop dat u op grond van het Bor verplicht bent een afschrift van het ontwerpbesluit en van de beschikking, beide met bijbehorende stukken, op te sturen naar de minister van OCW, via het Omgevingsloket online of omgevingsvergunning@cultureelerfgoed.nl.

Vragen

Mocht u nog vragen hebben over de inhoud van dit advies, dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon die in het briefhoofd vermeld staat.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,